

Υπόμνημα

- Αυτοκινητόδρομος
- Κύριος ασφαλτόδρομος
- Ασφαλτοστρωμένος δρόμος
- Κεντρικός χωματόδρομος
- Δευτερέων χωματόδρομος
- Λίμνη
- Ποταμός
- Καγιάκ
- Πεζοπορία

- Σεναδοχεία
- Αρχαιολογικοί χώροι
- Εκκλησίες - Μονές
- Σπηλιές
- Υδρόβια πτηνά
- Παρυδάτια πτηνά
- Αρπακτικά πτηνά

- Προστατευόμενες περιοχές
- Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου

Ν. ΣΟΦΙΑ
Ν. ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ
Ν. ΚΑΡΛΟΝΗΣΙ
Ν. ΦΙΛΙΠΠΟΣ
Ν. ΤΣΑΚΑΛΟΝΗΣΙ
Ν. ΠΙΕΤΡΟΣ
Ν. ΠΡΟΒΑΤΙΟ
Ν. ΠΟΝΤΙΚΟΣ
Ν. ΚΡΑΒΑΡΗΣ
Ν. ΣΟΡΟΣ
Ν. ΑΠΑΛΑ
Ν. ΜΟΔΙ
Ν. ΠΕΤΑΛΑΣ
Ν. ΕΧΙΝΑΔΕΣ
Ν. ΜΑΚΡΗ
Ν. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΑ
Ν. ΟΣΕΙΑ

Ν. ΣΟΦΙΑ
Ν. ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ
Ν. ΚΑΡΛΟΝΗΣΙ
Ν. ΦΙΛΙΠΠΟΣ
Ν. ΤΣΑΚΑΛΟΝΗΣΙ
Ν. ΠΙΕΤΡΟΣ
Ν. ΠΡΟΒΑΤΙΟ
Ν. ΠΟΝΤΙΚΟΣ
Ν. ΚΡΑΒΑΡΗΣ
Ν. ΣΟΡΟΣ
Ν. ΑΠΑΛΑ
Ν. ΜΟΔΙ
Ν. ΠΕΤΑΛΑΣ
Ν. ΕΧΙΝΑΔΕΣ
Ν. ΜΑΚΡΗ
Ν. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΑ
Ν. ΟΣΕΙΑ

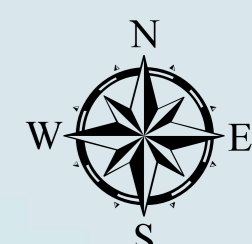
ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

Ν. ΒΡΟΜΙΝΑΣ

Ν. ΕΧΙΝΑΔΕΣ

Προστατευόμενη περιοχή από τον Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου. Για να επισκεφτείτε τις περιοχές αυτές παρακαλώ ενημερώστε τον Φορέα Διαχείρισης με email: info@fdlmes.gr

0 5 10

Η περιοχή του Μεσολογγίου

Ένας χάρτης για οικοτουρισμό

φορέας διαχείρισης
ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Εθνικό Πάρκο Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου

Βρίσκεται στο ΝΔ άκρο της Στ. Ελλάδας και περιλαμβάνει λιμνοθάλασιες, χερσαίες και ποτάμιες περιοχές της Αιτωλοακαρνανίας καθώς και το σύμπλεγμα των Β και Ν Εκινάδων νήσων του νομού Κεφαλληνίας. Το καθεστώς προστασίας του πάρκου προσδιορίζεται από τη Σύμβαση RAMSAR και έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000. Το παράκτιο χερσαίο και χερσαίο τμήμα του περιλαμβάνει:

- Αμμοθίνες** που δημιουργήθηκαν από τα φερτά υλικά των ποταμών και οριοθετούν τις λιμνοθάλασσες από την ανοικτή θάλασσα.

- Λόφους** που στο παρελθόν αποτελούσαν τμήμα των Εκινάδων Νήσων, τους οποίους η προσχωματική δράση του Αχελώου ενσωμάτωσε στην ξηρά.

- Το όρος Βαράσοβα** (καταφύγιο θηραμάτων) και τμήμα του όρους Αράκυνθος.

- Το φαράγγι της Κλεισουράς** που έχει ενταχθεί στις περιοχές «ιδιαίτερου φυσικού κάλλους» και έχει χαρακτηριστεί Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), προκειμένου να διασωθεί ο τελευταίος πληθυσμός όρνιων, που διαβειει και αναπαράγεται εκεί.

- Το **Δάσος του Φράξου** στο Λεσίνι, χαρακτηρισμένο ως «Διατηρητέο Μνημεία της Φύσης και Βιογενετικό απόθεμα».

Σπήλαια

1. **Σπήλαιο Αγ. Αποστόλων, Ανατολική Βαράσοβα**: Τρεις ομάδες σπηλαίων με 20 συνολικά σπήλαια, τα οποία αποτέλεσαν μεσαιωνικό σπηλαιομοναστικό συγκρότημα.

2. **Σπήλαιο Αγ. Νικολάου Βαράσοβας**: Στη νότια πλευρά της Βαράσοβας υπάρχει το σπήλαιο του Αγ. Νικολάου, ένα σπηλαιώδες ασκηταριό με εγκλείστρα. Στο εσωτερικό του υπάρχουν ερείπια του Ι. Ν. Αγ. Νικολάου (11ος μ.Χ. αι.).

3. **Λιμναίο σπήλαιο Γούβας Μάστρου**: Λιμναίο σπήλαιο με σταλακτιτικό διάκοσμο. Οι αρχαιολογικές έρευνες έχουν αποδώσει ευρήματα κλασικής και προκλασικής περιόδου.

4. **Σπήλαιο των Αγριοπεριστερων**: Βρίσκεται στην περιοχή της λιμνοθάλασσας Νεοχωρίου. Αποτελεί καταφύγιο αγριοπεριστερων και κυντεριδών.

5. **Σπηλαιοθάραθρο Δύο Φίλοι**: Βρίσκεται στον Αράκυνθο, στην περιοχή ενός εγκαταλεειμμένου λατομείου, αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα και φέρει εξαιρετικό σπηλαιοδιάκοσμο.

Εκκλησίες - Μονές

1. Τα εκκλησάκια της **Λιμνοθάλασσας**: Η Αγία Τριάδα στην Κλεισοβα, ο Άγιος Σώστης στο ομώνυμο νησάκι πλάι στο φάρο του Βασιλαδίου και η Παναγιά του Προκοπανίστου χτισμένη σε ένα μικρό νησάκι στο κέντρο της λιμνοθάλασσας.

2. Η **Μονή του Αγίου Συμεών στον Αράκυνθο**: Ως χώρος συνάντησης των Εξοδιτών, το μοναστήρι του Αγίου Συμεών στον Αράκυνθο, είναι η πιο γνωστή μονή της περιοχής.

3. **Παναγιά της Φοινικιάς (Άλκυες Αιτωλικού)**: Αυτός ο ναός, αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου, βρίσκεται ανάμεσα στο Μεσολόγγι και το Αιτωλικό πάνω σε μια μικρή νησίδα.

4.**Εκκλησία των Ταξιαρχών (Αιτωλικό)**: Εκεί, εκτός από ένα ακόμη περιέκτονο τέμπλο του 18ου αι., υπάρχει το μνήμα της Κυρά – Βασιλικής, της γυναικάς του Αλή Πασά.

5. **Άγιος Νικόλαος Κρεμαστός (Αράκυνθος)**: Πρόκειται για ένα σπηλαιώδες μοναστήρι με πρωτότυπες τοιχογραφίες – βραχογραφίες. Στο εσωτερικό του υπάρχει ένα λιθόκτιστο τέμπλο, το οποίο χωρίζει το ιερό από τον κυρίως ναό.

6. **Επισκοπή Μάστρου (Μεσολόγγι)**: Τιμάται στο όνομά του Αγ. Ιωάννη του «Ριγανά». Το μνημείο αυτό ανήκει στους ναούς που αποτελούν τον συνδυκτικό κρίκο ανάμεσα στις παλαιοχριστιανικές βασιλικές εκκλησίες και στις βασιλικές της μεσοβυζαντινής περιόδου.

Οινοποιεία

- Θεστία**: Η περιοχή έχει ιδανικό μικροκλίμα και γεωκλιματικές συνθήκες για αμπελοκαλλέργεια. Τις συνθήκες αυτές που οδηγούν στην παραγωγή εξαιρετης πρώτης ύλης για κρασί εκμεταλλεύεται το οινοποιείο «Θεστία» και παράγει τις ποικιλίες Μαλαγουζιά (ντόπια ποικιλία της Αιτωλοακαρνανίας από τους αρχαίους χρόνους), Sauvignon Blanc, Syrah και Merlot - Cabernet Franc.

www.thestia.com

- Οινοποιείο Σωτηρίου**: Με το Κιρκινέζι για σύμβολο, αυτό το οικογενειακό οινοποιείο κατάφερε να αναβιώσει παλιές, ξεχασμένες, τοπικές ποικιλίες χαρίζοντας ποιοτικό κρασί από ντόπιες παραδοσιακές ποικιλίες λευκού και ερυθρού οίνου, όπως η Μαλαγουζιά, το Αυγουστολίδι, τα παραδοσιακά Μαυρούδια κ.α. Γευσιγνωσία κρασιού και επισκέψεις!

www.facebook.com/SotiriouWinery

Ορνιθοπανίδα

Στο εκτεταμένο μωσαϊκό οικοτόπων της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού έχουν παρατηρηθεί περίπου 290 είδη πουλιών, από τα οποία τα 200 είναι τακτικά και τα 60 περιλαμβάνονται στον κατάλογο των αυστηρά προστατευόμενων.

Διαχειμάζοντα πτηνά

Σπάνια απειλούμενα είδη

Μουσεία και πολιτιστικοί χώροι

- Μουσείο Ιστορίας και Τέχνης**: Στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο στο Μεσολόγγι. Περιέχει πίνακες με σκηνές της Εξόδου του Μεσολογγίου, προσωπογραφίες φιλελλήνων και Ελλήνων οπλαρχηγών, όπλα, νομίσματα και προτομές των πέντε Μεσολογγιτών Πρωθυπουργών.

- Λαογραφικό Μουσείο Αιτωλικού**: Βρίσκεται στην είσοδο του Αιτωλικού σε ένα πέτρινο κτίριο, όπου στεγάζονταν παλαιότερα ένα ελαιοτριβείο. Φιλοξενεί αντικείμενα από τη ζωή και την καθημερινότητα στο Αιτωλικό τους δύο προηγούμενους αιώνες, όπως οικιακά σκεύη, εργαλεία και φορεσιές.

- Κέντρο και Μουσείο χαρακτηρισκών τεχνών «Βάσω Γ. Κατράκη»**: Λειτουργεί στο Αιτωλικό και φιλοξενεί όλα τα έργα της Βάσως Κατράκη, τα οποία η Αιτωλικιώτισσα χαράκτρια κληροδότησε στη γενέτριά της. Πρόκειται για το μοναδικό μουσείο αμιγώς χαρακτηρισκής τέχνης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

- Πινακοθήκη Χρήστου και Σοφίας Μοσχανδρέου (Μεσολόγγι)**: Περιέχει έργα ζωγραφικής, χαρακτηρισκής και γλυπτικής Ελλήνων καλλιτεχνών του 20ου αιώνα.

- Κέντρο λόγου και τέχνης «Διέξοδος»**: Η «Διέξοδος» βρίσκεται στο κέντρο του Μεσολογγίου σε ένα κτίσμα του 18ου αιώνα. Σ’ αυτό γεννήθηκε και έζησε ο αρχηγός των αγωνιστών του Μεσολογγίου, Αθανάσιος Ραζή - Κότσιας.

- Λαογραφικό Μουσείο Παράβολας**: Ιδρύθηκε από το Σύλλογο Γυναικών του χωριού Παράβολα και φιλοξενεί μια εντυπωσιακή συλλογή από παλιά αντικείμενα, εργαλεία, ρούχα, χαλιά και μηχανήματα που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της περιοχής.

Αυγοτάραχο ΠΟΠ*

- Αυγοτάραχο Στέφος**: Το Μεσολόγγι φημίζεται για το εξαιρετικό Αυγοτάραχο, μια εκλεκτή λιχουδιά από κοπηνιστό αυγό κέφαλου, χαρακτηριζόμενο ως προϊόν με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ). Οι εγκαταστάσεις του Αυγοτάραχου Στέφος είναι ανοιχτές για τους επισκέπτες στη Μπούζα Αιτωλικού.

www.botargostefos.gr

- Μπορείτε να αγοράσετε αυγοτάραχο από τα ιχθυοπωλεία και τις ιχθυοκαλλέργειες της περιοχής.

Αποδημητικά πτηνά

Φωλιάζοντα πτηνά

Αρχαιολογικοί Χώροι

1. **Καλυδώνα**: Αρχαία πόλη της Αιτωλίας κοντά στον Εύηνο ποταμό. Ιδρυτής της πόλης αυτής – σύμφωνα με τον μύθο - ήταν ο Καλυδών, γιός του Αιτωλού και της Προνόης. Στην Καλυδώνα έστειλε η Άρτεμις τον αλκυωνίο κάπρο, για να εκδικηθεί την ασέβεια του Βασιλιά Οινέα.

2. **Πλευρώνα**: Είναι κτισμένη σε έναν χαμηλό, βραχώδη λόφο, όπου βρίσκεται και η ακρόπολη. Η τοποθεσία δεσπόζει στη γύρω πεδιάδα, τη λιμνοθάλασσα και τις αλκυές Μεσολογγίου, γεγονός που υποδηλώνει ότι κατά την αρχαιότητα ήταν στρατηγικό σημείο για τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών της περιοχής και των θαλάσσιων και χερσαίων δρόμων.

3. **Το νεκροταφείο στη Σταμνά**: Το νεκροταφείο θεωρείται από τα μεγαλύτερα της Δ. Ελλάδας και έχει πλούσιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Ο σημαντικότερος χώρος που χρησιμοποιήθηκε για τις ταφικές συστάδες βρίσκεται στην πεδινή έκταση ΒΔ της λιμνοθάλασσας του Αιτωλικού.

4. **Ιθωρία**: Τα ερείπια της αρχαίας Ιθωρίας βρίσκονται κοντά στον οικισμό του Αγ. Ηλία στο Αιτωλικό. Οι ανασκαφές αποκάλυψαν τάφους μυκνηαϊκής και γεωμετρικής εποχής. Ευρήματα φυλάσσονται στο αρχαιολογικό μουσείο Αγρινίου.

5. **Οινιάδες**: Αρχαία πόλη της Ακαρνανίας κτισμένη κοντά στις εκβολές του Αχελώου. Θεωρείται ότι πήρε το όνομά της από τον Βασιλιά Οινέα. Λείψανα της υπάρχουν στη θέση Τρικαρδόκαστρο ή αλλιώς Κάστρο του Τρίκαρδου Πρίγκιπα Ανήλαγου. Μεταξύ των μνημείων είναι και ένα αρχαίο θέατρο.

6. **Αλικύρνα**: Η αρχαία πόλη χρονολογείται στον 4ο π.Χ. αιώνα. Ήρθε στο φως κατά την κατασκευή της Ιονίας Οδού. Τα ερείπια της βρίσκονται στον οικισμό Χίλια Σπίτια ΝΑ του Μεσολογγίου.

7. **Ρωμαϊκές θέρμες**: Ένα συγκρότημα λουτρών της ρωμαϊκής εποχής στον Αγ. Ιωάννη σε μικρή απόσταση από το Μεσολόγγι. Ο επισκέπτης μπορεί να δει μια δεξεμενή, λουτήρες, αποδυτήρια και ένα sudatorium, δηλαδή έναν χώρο για εφίδρωση.

Ιαματικά λουτρά

- Ιαματικά λουτρά Αγ. Τριάδας Μεσολογγίου**: Η φυσική ιαματική πηγή από την Αγία Τριάδα βρίσκεται κοντά στο νησί Κλεισοβα. Θεωρείται θεραπευτική καθώς περιέχει πυκνό αλάτι και ιώδιο. Ιαματική θεωρείται και η λάσπη του Βυθού της.

Οικοτουρισμός

- Παρατήρηση πτηνών**: Δείτε αριστερά την εντυπωσιακή ποικιλία πτηνών και τον χάρτη με περιοχές όπου μπορούν να εντοπιστούν τα διαφορετικά είδη πουλιών.

- Ιππασία**: Μια οικογενειακή επιχείρηση στο Αιτωλικό, αφιερωμένη στα άλογα και ανοικτή για όσους θέλουν μια έφιππη εκδρομή. +30 6973662836 *www.imperialandalusianhorses.blogspot.com*

- Ράφτινγκ**: Στην είσοδο του Χανίου Μπανιά, όχι μακριά από τον ποταμό Εύηνο, το Rafting House προσφέρει εκδρομές ράφτινγκ για όλους. +30 6936746764, *www.evinosriver.gr*

- Εξερεύνηση σπηλαίων**: Μια σειρά από σπήλαια της περιοχής μπορεί να εξεταστεί με έναν οδηγό, όπως περιγράφεται λεπτομερώς στο Σπηλαιολογικό Οδηγό Αιτωλοακαρνανίας από τον Αρχαιολόγο-Σπηλαιολόγο Γιάννη Ζαβιτσανάκν. +30 6932778164, *www.cavemania.blogspot.gr*

- Ποδηλασία**: Η πόλη του Μεσολογγίου έχει πολλά καταστήματα ενοικίασης ποδηλάτων. Η περιοχή γύρω από την πόλη, τη λιμνοθάλασσα και τα έλη είναι ιδανική για ποδηλασία, καθώς είναι επίπεδη, χωρίς σκαμπεναβάσματα.

- Αλεξίπτωτισμός πλαιγιάς**: Η Αερολέσχη Μεσολογγίου είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που προσφέρει αλεξίπτωτισμό πλαιγιάς. +30 26310 22879, +30 6978942423 *www.mesolonghiairclub.blogspot.com*

- Ορειβάσια**: Ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Μεσολογγίου διοργανώνει ορειβάσια, πεζοπορία, αναρρίκηση και σπηλαιολογικές εκδρομές. +30 26310-25503 *www.facebook.com/Oreivatikos.Syllagos.Mesologgiou*

Καγιάκ στην περιοχή του Μεσολογγίου

1. **Λιμάνι-Άι Σώστης-Λιμάνι**

Ιδανικό για καγιάκ όλο τον χρόνο. Αν’ το λιμάνι του Μεσολογγίου μέχρι του Άι Σώστη και πίσω. Ένας πραγματικός παράδεισος, τέλειο για φωτογραφίες. Μήκος: 14,5 χλμ. Περίπου 2,5 ώρες.

2. **Τουρλίδα - Λούρος - Τουρλίδα***

Μια υπέροχη διαδρομή σε ένα πανέμορφο φυσικό περιβάλλον και προστατευόμενη περιοχή που θα πρέπει να διαφυλάξουμε πάση θυσία. Απόσταση διαδρομής: 38 χλμ. Περίπου 7 ώρες.

3. **Λιμάνι - Βασιλαδί - Λιμάνι**

Υπέροχη διαδρομή, με μικρή δυσκολία από τις παλιρροίες που έχει στο διάλυο και στην γέφυρα κάτω από τον δρόμο. Απόσταση διαδρομής με επιστροφή 6.5 χλμ. Περίπου 2 ώρες και 10 λεπτά.

4. **Τουρλίδα - Κ. Βασιλική - Τουρλίδα**
Κατευθυνθείτε από τις εκβολές του Εύηνου ποταμού έως το Κρουονέρι και τα περίχωρα της Βαράσοβας. Πολλές παραλίες και θάλασσα με κύματα. Διάρκεια διαδρομής με επιστροφή: 27.4 χλμ. Επίπεδο: μέτριο. Περίπου 4 ώρες και 20 λεπτά.

5. **Λιμάνι - Προκοπάνιστος - Παναγιά - Λιμάνι**
Περηθείτε στα νησάκια της λιμνοθάλασσας, Τουρλίδα, Αι Σώστης, Κόμμα, Σχοινιάς, Προκοπάνιστος και Παναγιά. Διάρκεια διαδρομής με επιστροφή: 27.4 χλμ. Επίπεδο: μέτριο. Περίπου 4 ώρες και 20 λεπτά.

6. **Λιμάνι - Ν. Ντολμάς - Αιτωλικό - Λιμάνι**
Μια μαγευτική διαδρομή μέσα από την λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου ανάμεσα σε νησάκια, θαλασσοπούλια και υπέροχη φύση. Διάρκεια διαδρομής με επιστροφή: 26 χλμ. Επίπεδο: μέτριο. Περίπου 4 ώρες και 15 λεπτά.

*Η προστατευόμενη περιοχή υπόκειται στη Σύμβαση Ramsar Παρακαλώ μην διαταράσσετε την πανίδα, ειδικά στις περιοχές αναπαραγωγής πτηνών, όπως του Προκοπάνιστου, και μην συλλέγετε σπάνια φυτά ή λουλούδια, πχ. ο Κρίνος της Παναγίας

Πεζοπορία: Όρος Αράκυνθος*, Βαράσοβα

1. Όρος Αράκυνθος: Χούνιστα-Πόρτες-Αγ.Παρασκευή-Χούνιστα
Φανταστική θέα από την λιμνοθάλασσα και το δάσος του Αράκυνθου, σε προστατευόμενη περιοχή Natura. Μήκος: 6.12 χλμ. Επίπεδο: Εύκολο. Περίπου 4 ώρες.

2. Όρος Αράκυνθος : Ελληνικά - Γρεβενό - Άι Συμιάς
Κινηθείτε απ’ το ρυάκι προς το δάσος, σε ασφαλτόδρομο για 500 μέτρα και χαμοτάδρομο μέσα από τον Άι Λιά, μέχρι το καταφύγιο στην κορυφή του Γρεβενού. Απ’ το δάσος της Βελανδιάς υπέροχη θέα της λιμνοθάλασσας, του Αιτωλικού και των Ιονίων νησιών. Μήκος: 18 χλμ, Επίπεδο. Μέτριο. Περίπου: 7 ώρες

3. Βαράσοβα: Σπήλαια

Κινηθείτε μέσα από πυκνή βλάστηση προς ένα πηγάδι, έως την κορυφή της Βαράσοβας, πριν φτάσετε στα σπήλαια με ερείπια παλιών εκκλησιών. Τέλεια θέα προς Πάτρα και Ρίο- Αντίρριο. Μήκος: 7,7 χλμ. Επίπεδο: Εύκολο. Περίπου 3 ώρες και 15 λεπτά.

4. Όρος Αράκυνθος : Κεφαλόβρυσο - Κάτω Αμπέλια
Μαγευτική αρχαία διαδρομή με φανταστική θέα προς την λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου και Αιτωλικού. Επισκεφτείτε την σπηλαιώδη εκκλησία του Άγ. Νικόλαου και τους καταρράκτες. Μήκος: 4.33 χλμ. Επίπεδο: Εύκολο. Περίπου 2 ώρες και 40 λεπτά.

*Παρακαλώ μην συλλέγετε φυτά ή βότανα, καθώς πολλά είναι σπάνια ή υπό εξαφάνιση.

Ιστορικά κτήρια στο Μεσολόγγι

- Οικία Τρικούπη**: Είναι χτισμένη κοντά στη λιμνοθάλασσα και αποτελεί ίσως το παλαιότερο κτήριο του Μεσολογγίου. Σε αυτό γεννήθηκε, μεγάλωσε και έζησε ο Σπυρίδων Τρικούπης. Εκεί έζησε και ο γιος του, Χαρίλαος.

- Οικία Παλαμά**: Σε αυτό το σπίτι γεννήθηκε το 1722 ο γενάρχης των Παλαμάδων και δάσκαλος του γένους, Παναγιώτης Παλαμάς. Στο ίδιο σπίτι έμεινε και ο ποιητής, Κωστής Παλαμάς.

- Οικία Βύρωνα**: Ένα από τα σπίτια της οικογένειας Καψάλη, στο οποίο υπάρχει μαρμάρινη στήλη με ανάγλυφη την προτομή του λόρδου Βύρωνα, έργο του καθηγητή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, Αντώνη Σάχου.

- Οικία Βάλβη**: Είναι το σπίτι που στέγαζε τον πολιτικό Ζαφείριο - Ζηνόβιο Βάλβη. Το κτήριο αυτό μαζί με την αξιόλογη βιβλιοθήκη του Βάλβη δωρίθηκε από τους κληρονόμους του στο δήμο Μεσολογγίου το 1962. Σήμερα χρησιμοποιείται σαν δημοτική βιβλιοθήκη.

- Τρικούπειο Πολιτιστικό Κέντρο**: Ο παλιός σιδηροδρομικός σταθμός ανακαινίστηκε και ανασεδιάσθηκε για να φιλοξενήσει πολιτιστικές δράσεις και κινηματογραφικές προβολές.

Ιστορικά Μνημεία

- Το τείχος του Μεσολογγίου**: Φτάνοντας στην πόλη βλέπει κανείς το τείχος και την πύλη του Μεσολογγίου. Το σημερινό τείχος κατασκευάστηκε με εντολή του Όθωνα το 1838 στα ιχνη του τείχους της Τρίτης Πολιορκίας.

- Ο κήπος των Ηρώων**: Ο κήπος των Ηρώων περικλείεται από το τείχος και δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Ιωάννη Καποδίστρια το 1829. Μπροστά από τον κήπο βρίσκεται το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής.

- Ο ανεμόμυλος**: Ανεγέρθηκε το 1962 με τις προσπάθειες του σωματείου «Αιτωλική Εταιρεία» στην ίδια θέση όπου βρισκόταν και ο ανεμόμυλος κατά την επαναστατική περίοδο σε μικρογραφία, για να θυμίζει τη μεγάλη θυσία του σεπού ιεράρχη Ιωσήφ Ραγών.

- Το μνημείο του Ντολμά**: Ανεγέρθηκε στο ομώνυμο νησάκι από όπου δεχόταν βοήθεια το πολιορκημένο Μεσολόγγι. Είναι αφιερωμένο σε ένα κορυφαίο δείγμα αυτοθυσίας, τη «Μάχη του Ντολμά» του 1826.

Ξενοδοχεία εκτός πόλεως και ξενώνες

1. Ξενοδοχείο **Αλεξάνδρα**
Αιτωλικό, +30 26320 23019

2. Ξενοδοχείο **Αλθαία**
Πετροχώρι, +30 26440 23133
www.hotelalthaia.gr

3. Ξενοδοχείο **Θέρμιος Απόλλων**
Θέρμο, +30 26440 24024, +30 26440 24330
www.apollonhotel.gr

4. Ξενοδοχείο **Δρυμόνας**
Θέρμο, +30 26440 41046
www.drymonashotel.com.gr

5. **Glyka Apartments**
Κρουονέρι, +30 26310 41392
www.glyka-apartments.gr

6. **Philoxenia Apartments**
Κρουονέρι, +30 26310 41300
www.philoxenia-hotel.com

7. **Socrates Organic Village**
Κρουονέρι
www.organic-village.gr

8. **Σενών Θέσιος**
Vlochos, +30 26410 46878
www.thestios.gr

13. **Galaxias Hotel**
+30 26410 23551
www.galaxiashotel.com.gr

14. **Hotel Selini**
+30 26410 22798
www.selini-hotel.gr

15. **Leto Boutique Hotel**
+30 2641023043
www.letu-hotel.gr

16. **Marpessa Hotel**
+30 26410 47500
www.marpessa.gr

Κέντρο Πληροφόρησης του Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου
Ανατολικά Γεφύρια Αιτωλικού, Τ.Θ. Αιτωλικού - 304 00
Τηλ & Fax: 2632 0 55094
www.fdlmes.gr
info@fdlmes.gr

Ευχαριστίες

Τμήματα πεζοπορίας και καγιάκ: Παναγιώτης Σκαρμούτσος, Πρόεδρος Ορειβατικού Συλλόγου Μεσολογγίου

Τμήμα σπηλαίων:

Γιάννης Ζαβιτσανάκης, Αρχαιολόγος-Σπηλαιολόγος

Φωτογραφίες:

Φώτης Περγαντής, Αερολέσχη Μεσολογγίου

Φωτογραφίες πτηνών:

Τζίνα Τραμπάσαλη, Εθνολόγος-Κοινωνιολόγος

